

УДК 7.74.745/749.778

АРТБУК ЯК РІЗНОВИД СУЧАСНИХ НИШЕВИХ ВИДАНЬ

Михайлова Рада, ГАЙДУК Марина
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
radami1818@gmail.com, meiro129@gmail.com

В роботі розглянуто поняття артбуку як явища в мистецтві та у видавничій справі. Проаналізовано знакові екземпляри. Досліджено специфіку низки артбуків України стосовно вибору конкретної тематики та способів її відображення, що є цінним досвідом в ділянці дизайнерської практики.

Ключові слова: *дизайн, книга художника, мистецьке видання, видавнича справа, книговиробництво, концептуальне мистецтво.*

ВСТУП

Актуальність теми визначена зростаючим інтересом до артбуку як засобу художнього вираження з точки зору авторів, та альтернативної форми мистецького продукту для спеціалізованих видавництв, галерей та колекціонерів книжкового мистецтва. Огляд українських зразків артбуків свідчить про доволі обмежене висвітлення даної проблематики, в тому числі у сфері графічного дизайну. Отже об'єктом дослідження є артбук як окрема категорія нішевих видань, його роль у сучасному творчому процесі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Проаналізувати зразки артбуків як особливого різновиду сучасних мистецьких видань, акцентуючи їх значущість як нової ділянки мистецької та дизайнерської практики, а також визначити перспективи артбуку на українському видавничому ринку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Під поняттям артбуку йдеться про графічний альбом - колекцію зображень та ілюстрацій, зібраних під однією обкладинкою. Пов'язані між собою спільною темою, це можуть бути твори одного образотворчого жанру, фотомистецтва, конкретного художника або фотографа. В останні роки з'явилися також рекламні графічні альбоми, присвячені іншим мистецтвам та мистецьким практикам - кіно, відеоіграм, аніме. Отже, артбуки - це не зібрані репродукції творчості художника, а самостійні об'єкти [2].

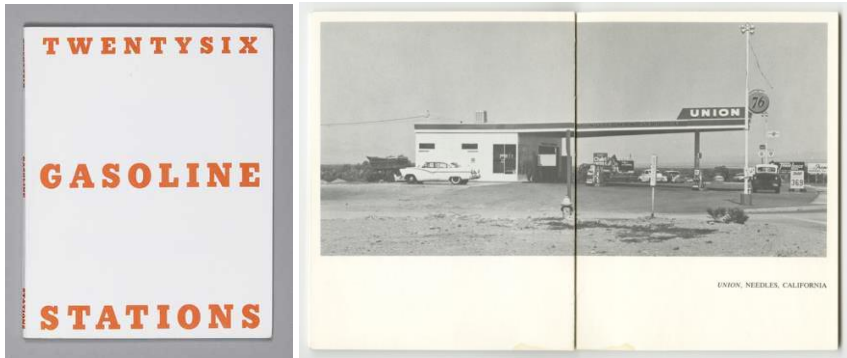
Артбук *artist's book* – книга митця, книга художника - це засіб художнього вираження, який використовує форму або функцію «книги» як натхнення і виконується у дуже індивідуальний спосіб. Ідея артбуку, як правило, не має комерційних амбіцій і першочергово виступає мистецьким жестом.

Мистецькі книги характеризує авангардний підхід - відсутність обмежень видавничими стандартами, свобода вибору форми, матеріалу та наповнення. Зазвичай тиражування та співпраця з видавцем є лише одним із можливих

сценаріїв створення артбуку. Насправді ж книга художника так само може існувати у одному примірнику або бути виданою автором самостійно [5]. Саме з самовиданих примірників почалась історія тиражованих артбуків. Книговидання асоціювалось із мистецтвом ще в часи Середньовіччя, коли створювалися ілюміновані рукописи, проте сучасний артбук - це мистецтво авангарду, яке належить ХХ ст. [1].

Однією з ключових фігур у розвитку артбуків був Ед Руша, американський художник, який у 1960х рр. почав створювати невеликі книги зі своїми фотографіями з елементами американського пейзажу та текстами. Його "Twenty-Six Gasoline Stations" (1963) (рис. 1) є одним із перших тиражованих артбуків. Ед Руша є представником концептуального мистецтва, де ідея або концепція має більшу вагу, ніж візуальна форма, тож його експеримент відображає цю ідею через повсякденну тематику та мінімалістичний підхід [3]. Книга складається із серії чорно-білих фотографій заправок станцій, зроблених під час подорожі Еда Руша маршрутом 66: Лос-Анджелес - Оклахома. Меланхолійні американські пейзажі вздовж безлюдної автостради, підписані лише власними координатами, митець перетворив на об'єкти мистецтва, образ споживацької культури Америки. Ця книга суттєво вплинула на культуру артбуків в Америці і світі.

Рис. 1. Ed Ruscha, "TWENTYSIX GASOLINE STATIONS"
(Ед Руша, «Двадцять шість бензозаправних станцій»), 1963

Виразність мистецьких книг, їх унікальність полягає не тільки в тому, що вони створюються руками автора і ним же ілюструються, а й у тому, що часто навіть папір створюється автором. Майстри створюють артбуки з таких різних матеріалів, як дерево, пластик, текстиль. Формат книги утворює складний простір з безліччю площин, текст перестає нести виключно смислове навантаження, він стає інструментом художньої виразності [1]. Прикладом особливого простору традиційної книги є екземпляр із «The British Museum» - «The poet's coat» (рис. 2), авторкою якого є художниця іранського походження

Крістін Хонджі. Шрифтовий візерунок на одній зі сторінок книги є відтворенням вірша перського поета Хафеза, що утворює хаотично-ритмізовану форму у колекції «The British Museum» понад сорока артбуків різного характеру [4].

Рис. 2. Christine Khonjje, "The poet's coat" («Пальто поета»), 2011.

Артбук знайшов свою аудиторію і в Україні. В сучасних умовах українські артбуки відіграють важливу роль у популяризації культури країни, яка зазнала військового нападу в лютому 2022 р.

Серед видавництв, де створюються артбуки та реалізуються художні проекти - ArtHuss, Ist publishing, Родовід, Osnovy Publishing. В останній в 2020 р. було здійснене видання мистецької фотокнижки «UKRAINIAN RAILROAD LADIES» Саші Маслова (рис. 3), присвячене професії провідниці. Лейтмотивом книги стало звичайне буття робітниць української залізниці, які живуть «на колесах» у окремому «плацкартному світі». Їхні образи передають авторські фотопортрети, що створюють узагальнений образ жінки-провідниці.

Рис. 3. Саша Маслов "UKRAINIAN RAILROAD LADIES" 2020 р.

У видавництві «Ist publishing», яке спеціалізується на книгах про культуру та мистецтво, в останні два роки також з'явилися артбуки про війну. Це, наприклад, книга художника Сергія Майдукова про Київ та важкий досвід переживання днів війни мешканцями столиці.

Доступність артбуків для тиражування робить їх потужною комунікативною силою. Вони мають потенціал для охоплення значної аудиторії.

ВИСНОВКИ

Мистецька книга - артбук, є унікальним авторським продуктом, що став новим засобом вираження авторської рефлексії та зовнішньої комунікації.

Артбуки, які належать до нішевих видань, перш за все задовольняють вузькоспеціалізовані потреби, проте, вони здатні до глибокого відображення актуальних соціально-політичних, культурно-історичних, філософських тем у оригінальній, мистецькій або дизайнерській формі, що робить їх привабливим продуктом для видавництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бідун А. В. Типологічна специфіка артбуку як особливого виду книжкового контенту. 2019. №VII (32). С. 58–63. URL: <http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/httpsdoi.org10.31174send-hs2019-192vii32-14.pdf>
2. Мельничина Ю. Skvot Mag «Артбуки та з чим їх можна сплутати». 2023. URL: <https://skvot.io/uk/amp/blog/artbooks-and-how-to-recognize-them>
3. Andrey V. Artist Books and Their Meaningful History. 2017 URL: <https://www.widewalls.ch/magazine/larry-neal-any-day-now-david-zwerner-books>
4. Porter V. Enter the intriguing world of artists' books. 2022 URL: <https://www.britishmuseum.org/blog/enter-intriguing-world-artists-books>
5. Михайлова Р., Сафронова А. Про сучасний стан дослідження фотокниги у зарубіжному мистецтвознавстві. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. У 2-х томах. Т.1. К: КНУТД, 2021. С. 59 - 63.

МҮКНАЙЛОВА Р., ГАЙДУК М.

ARTBOOK AS A TYPE OF MODERN NICHE PUBLICATION

The paper examines the concept of art book as a phenomenon in art and publishing. Iconic specimens were analyzed. The specifics of a number of art books of Ukraine regarding the choice of a specific subject and ways of displaying it have been studied, which is a valuable experience in the field of design practice.

Key words: art book, artist's book, art publication, publishing, book production, conceptual art.